

**Advies van 18 maart 2015
over het ontwerp van koninklijk besluit inzake het bekwaamheidsexamen
van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten (BIBF)**

Ontwerp van koninklijk besluit betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen van de erkende boekhouders en erkende boekhouders-fiscalisten

A. Inleiding

1. De heer Willy BORSUS, Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie, heeft op 17 december 2014 aan de Hoge Raad een verzoek om advies overgemaakt omtrent een ontwerp van koninklijk besluit betreffende het bekwaamheidsexamen van het BIBF (meer in het bijzonder betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen van de erkende boekhouders en erkende boekhouders-fiscalisten).

Het ontwerp is erop gericht om het bestaande koninklijk besluit van 20 januari 2003 betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen van de "erkende boekhouders" en "erkende boekhouders", genomen in uitvoering van artikel 51 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen en gewijzigd in 2005, te vervangen.

2. De Hoge Raad voor de Economische Beroepen heeft de wettelijke taak¹ bij te dragen tot de ontwikkeling van het wettelijk en reglementair kader dat van toepassing is op de economische beroepen; dit gebeurt via het verstrekken - op eigen initiatief of op verzoek - van adviezen of aanbevelingen aan de regering of aan de beroepsorganisaties voor de economische beroepen.

De Hoge Raad moet verplicht worden geraadpleegd voor elk koninklijk besluit dat wordt genomen in uitvoering van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen.

In toepassing van artikel 54, § 1, 3de en 5de lid van de wet van 22 april 1999, dient de Hoge Raad zijn advies binnen de drie maanden uit te brengen. Zo niet, wordt de Hoge Raad geacht een gunstig advies te hebben uitgebracht.

De Koning moet elke afwijking van een eensluidend advies van de Hoge Raad uitdrukkelijk met redenen omkleden.

¹ Deze bevoegdheid vloeit voort uit artikel 54, § 1, tweede lid van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen.

B. Algemeen

3. Het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit wordt genomen in uitvoering van artikel 51 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen; dit artikel luidt als volgt:

Artikel 51

De inschrijving op het tableau van de titularissen is afhankelijk van het op voldoende wijze doorlopen van een stage die gelijkwaardig moet zijn aan 200 dagen zelfstandige beroepspraktijk, gepresteerd tijdens een periode van ten minste twaalf maanden en hoogstens zesendertig maanden. De stage wordt afgesloten door het met goed gevolg afleggen van een praktisch bekwaamheidsexamen, georganiseerd door het Beroepsinstituut. Dit examen kan verschillend zijn voor stagiair-boekhouders en stagiair-boekhouders-fiscalisten. Het programma, de voorwaarden en de examenjury worden door de Koning vastgesteld.

[De bepalingen van het voorgaande lid zijn tevens van toepassing op de interne stagiairs, dewelke hun stage uitsluitend in dienstverband vervullen.](...) (*eigen onderlijning*)

4. Om een beter inzicht te krijgen in de uitgangspunten en doelstellingen van het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit en bij gebrek aan een Verslag aan de Koning bij het ontwerp, heeft de Hoge Raad het wenselijk geacht om de vertegenwoordigers van Minister BORSUS en van de Nationale Raad van het BIBF uit te nodigen met het oog op een toelichting in dit verband.

Op 9 maart 2015 heeft een onderhoud plaatsgevonden met, enerzijds, de leden van de Hoge Raad en, anderzijds, de heer Tom DALEMANS van het kabinet van Minister BORSUS en de heren Xavier SCHRAEPEN en Geert LENAERTS, respectievelijk ondervoorzitter en directeur-generaal van het BIBF.

Uit dit onderhoud is gebleken dat de aanleiding voor de herziening van het bestaande koninklijk besluit van 20 januari 2003², erin bestaat dat sinds de integratie, in 2013, van de interne beroepsbeoefenaars (zowel erkende boekhouders als erkende boekhouders-fiscalisten) de terminologie en het juridisch kader van het besluit niet meer aangepast zouden zijn aan het globale wettelijke kader van 1999. Daarnaast zou de praktijkervaring op het vlak van het bekwaamheidsexamen een aantal aandachtspunten hebben blootgelegd, vandaar het ontwerp “ter reparatie”.

De Hoge Raad stelt vast dat het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit erop gericht is het bestaande koninklijk besluit van 2003 te vervangen; in het ontwerp dient dan ook uitdrukkelijk te worden gepreciseerd dat het koninklijk besluit van 20 januari 2003 wordt opgeheven.

5. Zoals reeds toegelicht in het advies van de Hoge Raad van 19 september 2014 over het stagerglement van het BIBF, werd het Beroepsinstituut van Boekhouders (BIB) in 1992 opgericht, toen het Instituut werd opgenomen in de kaderwet van 1 maart 1976 tot reglementering van de bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van de dienstverlenende intellectuele beroepen³, alsook in het uitvoeringsbesluit van 27 november 1985 tot bepaling van de regels inzake

² Over het bestaande koninklijk besluit van 2003 heeft de Hoge Raad twee adviezen uitgebracht, met name een advies van 20 juni 2001 en een tweede advies van 4 oktober 2004 (beschikbaar op de website van de Hoge Raad).

³ Nu de kaderwet betreffende de dienstverlenende intellectuele beroepen, gecodificeerd op 3 augustus 2007.

de organisatie en de werking van de beroepsinstituten die voor de dienstverlenende intellectuele beroepen zijn opgericht.

De voormelde kaderwet van 1 maart 1976 bevatte toen de wettelijke basis voor de oprichting van het BIB, meer bepaald het koninklijk besluit van 19 mei 1992 houdende de bescherming van de beroepstitel en de uitoefening van het beroep van boekhouder.

Naar aanleiding van de integratie van de “fiscalisten” in de economische beroepen in 1999 is dit koninklijk besluit van 1992 opgeheven door artikel 55, § 2 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen. De bepalingen van voormeld koninklijk besluit zijn opgenomen in de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen (Titel VI).

Bij deze gelegenheid zag de Hoge Raad zijn bevoegdheden overigens uitgebreid tot de erkende boekhouders en erkende boekhouders-fiscalisten en kreeg als nieuwe benaming “Hoge Raad voor de Economische Beroepen”.

6. Sinds 1999 werd de werking van het BIBF dus geregeld door een hybride systeem van twee naast elkaar bestaande wetten, met name de kaderwet betreffende de dienstverlenende intellectuele beroepen en de wet van 22 april 1999.

Reeds in zijn jaarverslag 2002-2003⁴, alsook in zijn advies van 28 december 2005 over de erkenning van interne boekhouders(-fiscalisten)⁵, had de Hoge Raad zich zorgen gemaakt over de hybride situatie waarin het BIBF sinds 1999 verkeerde, als gevolg van het feit dat er twee wetten die de grondslag van dit instituut vormden, naast elkaar bleven bestaan. De Hoge Raad had dan ook gepleit voor het doorknippen van de band met de kaderwet van 1976 op het moment dat de interne beroepsbeoefenaars zouden geïntegreerd worden.

7. Naar aanleiding van de integratie in 2013 van de “interne” beroepsbeoefenaars in het BIBF via de wet van 25 februari 2013⁶, is de band met de kaderwet tot reglementering van de bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van dienstverlenende intellectuele beroepen volledig doorgeknipt.

De voornoemde wet van 25 februari 2013 zorgt hiervoor, met dien verstande dat de toepasselijke bepalingen van de wet van 1976 inhoudelijk zijn overgenomen in de wet van 22 april 1999. De uitvoeringsbesluiten van de kaderwet blijven echter gelden als uitvoeringsbesluiten van de wet van 22 april 1999 tot ze worden vervangen en mits ze niet strijdig zijn met deze wet (artikel 15 van de wet van 25 februari 2013).

⁴ Hoge Raad voor de Economische Beroepen, *Jaarverslag 2002-2003*, “De hervorming van 1999 en haar gevolgen vijf jaar later”, pp. 6-7.

⁵ Advies van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen (HREB) van 28 december 2005 over de erkenning van interne boekhouders(-fiscalisten), *Jaarverslag HREB 2005*, pp. 95-101 (staat ook op de website van de Hoge Raad, <http://www.cspe-hreb.be/adviezen-en-aanbevelingen-chronologisch-overzicht.php>.)

⁶ Wet van 25 februari 2013 (I) tot wijziging van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen (*Belgisch Staatsblad*, 19 maart 2013).

8. Momenteel blijven er nog een aantal bepalingen van vóór de wijziging van 2013 gehandhaafd, zolang geen specifieke voorwaarden bij koninklijk besluit zijn vastgelegd (artikel 45, eerste lid van de wet van 22 april 1999, zoals gewijzigd door de wet van 25 februari 2013):

- voor de organisatie en werking van het BIBF gelden de bepalingen van het koninklijk besluit van 27 november 1985 tot bepaling van de regels inzake de organisatie en de werking van de beroepsinstituten die voor de dienstverlenende intellectuele beroepen zijn opgericht;
- voor de uitoefening van het beroep in het kader van een rechtspersoon geldt het koninklijk besluit van 15 februari 2005 betreffende de uitoefening van het beroep van erkend boekhouder en erkend boekhouder-fiscalist in het kader van een rechtspersoon⁷;
- voor het huishoudelijk reglement geldt de beslissing van de Nationale Raad van 6 september 2002 houdende vaststelling van het huishoudelijk reglement van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten⁸.

De volgende teksten zijn reeds aangepast (al dan niet in een ontwerpfase) aan de nieuwe wettelijke context:

- het reglement van plichtenleer, zoals herzien door het BIBF, werd door de Nationale Raad van 10 oktober 2013 goedgekeurd. Die plichtenleer is bindend krachtens het in de Ministerraad van 22 oktober 2013 overlegd koninklijk besluit, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 21 november 2013;
- voor de toegang tot het beroep heeft de Hoge Raad op 19 september 2014 een advies uitgebracht over een ontwerp van koninklijk besluit tot goedkeuring van het stagereglement van het BIBF, ter vervanging van het koninklijk besluit van 29 januari 1998 tot goedkeuring van het Stagereglement van het Beroepsinstituut van Boekhouders;
- voor het praktisch bekwaamheidsexamen geldt momenteel nog steeds het koninklijk besluit van 20 januari 2003 betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen⁹, maar een ontwerp van nieuw besluit ligt momenteel voor advies bij de Hoge Raad.

De Hoge Raad veroorlooft zich om erop te wijzen dat werk dient te worden gemaakt van de resterende aanpassingen van de BIBF-reglementering ingevolge het doorknippen in 2013 van de band met de kaderwet betreffende de dienstverlenende intellectuele beroepen.

C. Éénsluitend advies van de Hoge Raad

9. De Hoge Raad verheugt zich over het initiatief van de Minister om een aangepast besluit betreffende het bekwaamheidsexamen van het BIBF uit te werken, dat rekening houdt met de recente reglementering voor interne boekhouders(-fiscalisten) en de evolutie van het beroep van erkend boekhouder(-fiscalist).

Globaal genomen is de Hoge Raad van oordeel dat de aanvullingen en verfijningen die aan het bestaand besluit betreffende het bekwaamheidsexamen worden voorgesteld, voor een duidelijker kader en voor meer rechtszekerheid zorgen.

De Hoge Raad wenst niettemin op de volgende punten te wijzen, die aan bod zijn gekomen bij het onderzoek van het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit:

⁷ Zie hierover het advies van de Hoge Raad van 24 juni 2003.

⁸ Zie hierover het advies van de Hoge Raad van 27 mei 2002.

⁹ Zie hierover de adviezen van de Hoge Raad van 20 juni 2001 en 4 oktober 2004.

C.1. Voorwaarden voor het slagen voor de schriftelijke en mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen

10. Vastgesteld kan worden dat in het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit de percentages om te slagen voor het bekwaamheidsexamen zijn bijgesteld, dit zowel voor de schriftelijke als voor de mondelinge proef¹⁰.

Om te slagen voor de schriftelijke proef (en dus om te kunnen worden toegelaten tot de mondelinge proef), wordt in het huidig besluit van 2003 (bestaand artikel 5, tweede lid) vereist dat de kandidaat voor de titel van erkend boekhouder **tenminste 50 % van de punten** behaalt, en daarenboven tenminste 60 % van de punten voor de zogenaamde “boekhoudkundige vakken” (zoals bedoeld in het bestaand artikel 3, 1° tot 5°) en tenminste 50 % van de punten voor het vak plichtenleer.

In artikel 10, § 1 van het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit worden deze vereisten aangepast: op de schriftelijke proef moet de stagiair voortaan **tenminste 60 % van het totaal aantal punten** behalen, alsook – zoals voorheen – tenminste 60 % van de punten voor de zogenaamde “boekhoudkundige vakken” (zoals bedoeld in het artikel 4, 1° tot 5° van het ontwerp) en tenminste 50 % van de punten voor het vak plichtenleer.

Er wordt dus een verstrenging van de voorwaarden om te kunnen slagen voor de schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen voorgesteld: in plaats van tenminste 50 % van de punten, dient de stagiair voortaan ten minste 60 % van het totaal aantal punten te behalen.

Deze verstrenging wordt enigszins gecompenseerd door te voorzien in een soort “vrijstelling”, in die zin dat de stagiair die geslaagd is op de schriftelijke proef ervoor kan opteren om dit resultaat te behouden en daardoor kan deelnemen aan alle volgende mondelinge examens gedurende de wettelijke stageperiode (nieuw artikel 10, § 2 van het ontwerp).

Rekening houdend met het feit dat er voor de kandidaten voor de titel van erkend boekhouder(-fiscalist) geen toelatingsexamen wordt opgelegd en gezien de hoge mate van deskundigheid en professionaliteit die het maatschappelijk verkeer en in het bijzonder het cliënteel van de beroepsbeoefenaars, lid van het BIBF, mogen verwachten, kan de Hoge Raad akkoord gaan met de voorgestelde aanpassing van de slaagvoorwaarden (ten minste 60 % i.p.v. ten minste 50 %) voor de schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen (artikel 10, §§ 1 en 2 van het ontwerp).

11. Wel vestigt de Hoge Raad de aandacht op het feit dat de voorgestelde formulering “ten minste zestig procent van het *totaal aantal punten*” in bepaalde gevallen zou kunnen impliceren dat een kandidaat die ondermaats (dus minder dan 50 %) scoort voor een bepaalde materie, tóch wordt toegelaten tot de mondelinge proef omdat hij voor het totaal van de punten meer dan 60 % behaalt.

Dit kan niet de bedoeling zijn, gelet op het belang van elk vak van het bekwaamheidsexamen voor de beroepspraktijk van de BIBF-leden. De precisering dat minstens 50 % voor elk vak moet behaald worden, kan dergelijke situatie uitsluiten.

Het komt de Hoge Raad dan ook voor dat moet toegevoegd worden dat een kandidaat die minder dan 50 % behaalt op één van de vakken voor het schriftelijk bekwaamheidsexamen geenszins kan worden toegelaten tot de mondelinge proef.

¹⁰ Voor een schematisch overzicht van de voorwaarden om te slagen, zowel in het bestaand besluit van 2003 als in het voor advies voorgelegd ontwerp, kan verwezen worden naar bijlage 1 bij dit advies.

12. Wat de mondelijke proef van het bekwaamheidsexamen betreft, blijft de minimale maatstaf om te slagen het behalen van ten minste **60 % van de punten** (bestaand artikel 10 en nieuw artikel 13, § 1 van het ontwerp).

Wel wordt in het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit toegevoegd dat een stagiair-erkend boekhouder voortaan ook kan slagen voor de mondelinge proef indien *“het gemiddeld aantal punten van de laatste schriftelijke en de daaropvolgende mondelinge proef zestig procent bedraagt”* (artikel 13, § 1, tweede zinsnede).

Met andere woorden, een kandidaat met een goede schriftelijke proef terwijl het resultaat voor de mondelinge proef lager ligt dan 60 % zou volgens het ontwerp tóch kunnen slagen voor de beroepstitel van erkend boekhouder indien het gemiddelde van de schriftelijke en de daaropvolgende mondelinge proef minstens 60 % bedraagt.

De Hoge Raad is van oordeel dat er geen objectieve reden is om af te wijken van het algemeen principe (zoals reeds in het besluit van 2003 vooropgesteld en bevestigd in het voor advies voorgelegd ontwerp) dat de stagiair voor de mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen tenminste 60 % van de punten moet behalen om te kunnen slagen.

De in artikel 13, § 1, tweede zinsnede van het ontwerp toegevoegde mogelijkheid om tóch de titel te kunnen bekomen, zelfs al behaalt men niet tenminste 60 % op het mondeling deel, brengt de beoogde kwaliteit van het bekwaamheidsexamen mogelijks in het gedrang en dient volgens de Hoge Raad te worden geschrapt.

13. De Hoge Raad betreurt dat in het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit nog steeds bepaald wordt dat bij de schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen voor het vak “plichtenleer” slechts minstens 50 % van de punten moet behaald worden. Zoals reeds in zijn vorig advies van 4 oktober 2004 toegelicht, herhaalt de Hoge Raad zijn bezorgdheid hieromtrent¹¹:

“De Hoge Raad is van mening dat de veertiende materie (“plichtenleer” van erkende boekhouders en boekhouders-fiscalisten) veruit het meest fundamentele onderwerp vormt waarmee rekening moet worden gehouden voor het al dan niet toekennen van de titel van erkend boekhouder(-fiscalist). Een erkend boekhouder(-fiscalist) mag niet worden beschouwd als een louter “cijfertehnicus”. Deze beroepsbeoefenaar moet zich immers bij elke opdracht de vraag stellen of hij de verschillende deontologische regels waaraan hij onderworpen is, naleeft of niet (ongeacht of dit in het kader van de aanvaarding van een opdracht is, of in het kader van de uitvoering ervan).

Volgens de Hoge Raad is het dan ook aangewezen om de formulering van het artikel 5 terzake te herzien en voldoende belang te hechten aan de plichtenleer bij de vereisten die in het kader van het slagen voor het praktische bekwaamheidsexamen worden gesteld, zowel voor de schriftelijke als de mondelinge proef.” (advies van de Hoge Raad van 4 oktober 2004).

Bovendien wordt in artikel 4, 14° van het ontwerp voortaan uitdrukkelijk bepaald wordt dat in het vak plichtenleer ook de beginselen inzake de wetgeving tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme geacht worden vervat te zijn.

¹¹ <http://www.cspe-hreb.be/ysite/pdf/Advies-HREB-4-oktober-2004-I.pdf>

De Hoge Raad is van oordeel dat voldoende belang moet gehecht worden aan het vak plichtenleer, onder meer wat betreft de witwaswetgeving, en dit zowel bij de schriftelijke als de mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen, maar uiteraard zonder de aandacht voor de specifieke specialisatiedomeinen van de erkende boekhouder(-fiscalist) in het gedrang te brengen, inzonderheid de boekhoudkundige en (in het geval van de erkende boekhouder-fiscalist) de fiscale materies.

C.2. Herformulering van de inhoud van de mondelinge en schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen

14. De Hoge Raad staat positief tegenover het feit dat in het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de schriftelijke en mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen. Voortaan hebben de hoofdstukken III en IV betrekking op het schriftelijk deel, terwijl hoofdstuk V betrekking heeft op het mondeling deel.

In artikel 12 van het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit wordt bepaald dat de mondelinge proef een ondervraging over de beroepspraktijk en/of de materies vermeld in artikel 4 omvat. Er is echter geen verwijzing meer naar een bespreking van de schriftelijke proef.

Zowel bij het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR) als bij het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB) wordt uitdrukkelijk gepreciseerd dat de mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen een bespreking van het schriftelijk deel omvat.

De Hoge Raad is van mening dat de mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen ook een bespreking van de schriftelijke proef moet kunnen omvatten, zoals in het bestaand koninklijk besluit van 2003 het geval is. Naar analogie met de regeling toepasselijk op de kandidaat-bedrijfsrevisoren, -accountants en/of belastingconsulenten, wordt voorgesteld om de mogelijkheid terug in te voeren om in het kader van het mondeling gedeelte van het bekwaamheidsexamen van het BIBF het schriftelijk deel te bespreken.

C.3. Onderscheid op het vlak van het bekwaamheidsexamen voor het bekomen van de titel van erkend boekhouder en van erkend boekhouder-fiscalist

15. Vastgesteld kan worden dat het vroeger onderscheid op het vlak van het bekwaamheidsexamen voor het bekomen van de titel van erkend boekhouder enerzijds en de titel van erkend boekhouder-fiscalist anderzijds bij de schriftelijke proef is komen te vervallen.

In het bestaand besluit schrijft artikel 4, § 2 voor dat bij de schriftelijke proef een grondigere kennis is vereist van de zogenaamde “fiscale” vakken voor degenen die de titel van erkend boekhouder-fiscalist willen bekomen. Bovendien moeten de kandidaten voor de titel van erkend boekhouder-fiscalist bij de schriftelijke proef [minstens] 60 % van de punten behalen voor deze “fiscale” vakken (bestaand artikel 5, derde lid).

In het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit voorziet artikel 13, § 2 enkel in het kader van de mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen in een verschil: *“De stagiairs die daarenboven tenminste zestig procent van de punten hebben behaald op het laatste mondeling gedeelte voor de [fiscale materies] zijn geslaagd voor de beroepstitel van erkend boekhouder-fiscalist”.*

De Hoge Raad vraagt zich af waarom dit onderscheid op de schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen is weggelaten.

Uiteraard zijn de fiscale materies niet alleen voor de erkende boekhouder-fiscalist van belang maar is fiscaliteit ook nauw verweven binnen de beroepspraktijk van een erkende boekhouder.

In de wet wordt evenwel uitdrukkelijk bepaald dat het bekwaamheidsexamen kán verschillend zijn voor stagiairs-boekhouders en stagiairs-boekhouders-fiscalisten (artikel 51, eerste lid van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen), niettegenstaande het feit dat de wet zelf geen onderscheid maakt op het vlak van de toegelaten activiteiten voor erkende boekhouders enerzijds en erkende boekhouders-fiscalisten anderzijds.

De formulering in het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit zou kunnen geïnterpreteerd worden in die zin dat het enkel ter gelegenheid van de mondelinge proef van het bekwaamheidsexamen is – in functie van de behaalde percentages – dat beslist wordt (door de examenjury) of iemand slaagt voor de titel van erkend boekhouder dan wel voor de titel van erkend boekhouder-fiscalist.

De Hoge Raad verkiest de bestaande regeling, waarbij uitdrukkelijk bepaald wordt dat van de kandidaten die opteren voor de titel van erkend boekhouder-fiscalist een grondigere kennis is vereist van de zogenaamde “fiscale” materies en waarbij zij ook reeds voor de schriftelijke proef voor deze vakken [minstens] 60 % van de punten moeten behalen om tot de mondelinge proef te worden toegelaten.

C.4. Inwerkingtreding van de nieuwe regeling

16. In het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit zijn geen overgangsbepalingen opgenomen noch indicaties over de inwerkingtreding van de nieuwe regeling.

Vanuit het oogpunt van de rechtszekerheid voor de kandidaat-stagiairs, is de Hoge Raad van oordeel dat in het ontwerp duidelijkheid moet verschaft worden over de inwerkingtreding van de nieuwe regeling. Er wordt best in een overgangsregeling voorzien; één jaar is volgens de Hoge Raad een aanvaardbare periode om de kandidaten toe te laten zich voldoende voor te bereiden op de nieuwe voorschriften.

C.5. Bezwaarmodaliteiten

17. In het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit is voor de stagiair in de mogelijkheid voorzien om bezwaar aan te tekenen binnen de 15 kalenderdagen:

- Ingeval van weigering tot inschrijving tot de schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen (artikel 8 van het ontwerp);
- Tegen het resultaat van de schriftelijke proef (artikel 11 van het ontwerp).

In beide gevallen is gesteld dat het de Raad van het BIBF is die de modaliteiten van dit bezwaar bepaalt.

De Hoge Raad gaat ervan uit dat deze modaliteiten via een richtlijn zullen worden geregeld en dat duidelijk zal worden gepreciseerd bij welke instantie en op welke manier het bezwaar kan worden aangetekend, evenals in welke mate de stagiair wordt gehoord en of de (princiële) besluiten van dergelijke procedures al dan niet worden bekendgemaakt.

Aangezien richtlijnen te beschouwen zijn als beslissingen met een algemene draagwijdte zal hierover het advies van de Hoge Raad moeten worden gevraagd, in toepassing van artikel 54, § 1, vierde lid van de wet van 22 april 1999.

C.6. Samenstelling van de Stagecommissie/Examenjury die het mondeling gedeelte van het bekwaamheidsexamen afneemt

18. In het voor advies voorgelegd ontwerp van besluit wordt gepreciseerd dat het mondeling gedeelte van het praktisch bekwaamheidsexamen wordt afgenomen door een aantal leden van de Stagecommissie, met minstens 3 en maximaal 5 leden (artikel 21, § 4 van het voor advies voorgelegd ontwerp van besluit).

Er wordt uitdrukkelijk vermeld dat de beraadslaging voor het mondeling gedeelte enkel gebeurt door die personen die de stagiair hebben ondervraagd.

De Hoge Raad stelt vast dat dit niet overeenstemt met een vroeger standpunt van de Hoge Raad (advies van de Hoge Raad van 20 juni 2001)¹²:

“Zelfs indien het logisch is dat slechts een deel van de leden van de Stagecommissie de stagiairs zou horen tijdens het verloop van het bekwaamheidsexamen, stelt de Hoge Raad voor dat de leden van de examenjury over de proef van de stagiair zouden beraadslagen en hun voorstel zouden voorleggen aan de volgende plenaire vergadering van de Stagecommissie, belast met het bij eenvoudige meerderheid goedkeuren van het voorstel.”

En verder (advies van de Hoge Raad van 4 oktober 2004)¹³:

“In het kader van de toenadering van de verschillende economische beroepen, zoals vermeld door de wetgever tijdens de voorbereiding van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen, is het volgens de Hoge Raad raadzaam om deze bepalingen te harmoniseren door de examenjury voor het praktische bekwaamheidsexamen samen te stellen uit vijf personen.” (eigen onderlijning)

De Hoge Raad herhaalt zijn vroeger advies om de examenjury voor het mondeling deel van het bekwaamheidsexamen samen te stellen uit vijf personen, en dit naar analogie met de regeling die geldt voor het bekwaamheidsexamen van de kandidaat-bedrijfsrevisoren, -accountants en/of – belastingconsulenten.

C.7. Resultaat van het praktisch bekwaamheidsexamen

19. De Hoge Raad steunt de aanpassing van de bepaling in verband met de mededeling van het resultaat van het praktisch bekwaamheidsexamen: waar voorheen de uitslagen door het Instituut

¹² Advies van de Hoge Raad van 20 juni 2001 inzake toegang tot het beroep van erkend boekhouder en erkend boekhouder-fiscalist.

¹³ Advies van de Hoge Raad van 4 oktober 2004 inzake de toegang tot het beroep van erkend boekhouder(-fiscalist).

aan de kandidaat werden betekend *binnen de drie maanden* na het praktisch bekwaamheidsexamen (bestaand artikel 9), wordt voortaan in het ontwerp bepaald dat de uitslagen door het Instituut aan de stagiair worden betekend *na afloop van elke afgelegde proef* (artikel 14 van het ontwerp).

Wat de praktische modaliteiten van de bekendmaking van de resultaten betreft, kan men zich afvragen of het niet wenselijk is dat de examenjury ook zelf en onmiddellijk feedback zou geven aan de stagiair over het al dan niet slagen, teneinde de kandidaten een meer direct inzicht te bieden in de beoordeling van hun examen.

Dit hoeft overigens geen afbreuk te doen aan de nieuwe bepaling, zoals voorgesteld in artikel 21, § 4 van het voor advies voorgelegd ontwerp, volgens dewelke een lid van de examenjury per ondervraagde stagiair eveneens een kort verslag moet opmaken over het verloop van het mondeling examen met de eindkwotering.

C.8. Herkansing

20. Volgens artikel 10, § 2 van het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit, kan een stagiair, eens geslaagd voor de schriftelijke proef, aan verschillende volgende mondelinge proeven meedoen, met behoud van het resultaat op zijn schriftelijke proef. Uiteraard moet dit gebeuren binnen de wettelijke stagetermijn. Zo niet, moet de stagiair een nieuwe stagetermijn beginnen.

Deze bepaling is nieuw en biedt aan de stagiairs extra mogelijkheden om te slagen voor het bekwaamheidsexamen, zonder verplicht te zijn het schriftelijk deel steeds opnieuw te moeten afleggen. De Hoge Raad steunt deze versoepeling.

Wel merkt de Hoge Raad op dat er geen beperking is voor het aantal keren dat men opnieuw aan de stage kan beginnen; dergelijke beperking is noodzakelijk om te voorkomen dat bepaalde kandidaten “levenslang” stagiair zouden blijven. Deze beperking dient echter wettelijk te worden geregeld en valt dan ook buiten de analyse van dit ontwerp van koninklijk besluit.

Bijlage 1 - Toegang tot het beroep van erkend boekhouder(-fiscalist)¹⁴ – schematische voorstelling

Bestaande regelgeving (KB van 2003)

Toelatingsexamen: geen

Stage

- 200 dagen zelfstandige beroepspraktijk (wet)
- over periode van ten minste 12 maanden en hoogstens 36 maanden (wet)

Praktisch bekwaamheidsexamen

1. Schriftelijke proef

(= oplossen van één of meer praktische toepassingsgevallen m.b.t. 14 materies opgesomd in artikel 3 van het KB; *grondigere kennis van fiscale materies is vereist*)

- Indien voor alle materies tenminste 50%

+

- Indien voor boekhoudkundige materies (vakken onder 1° tot 5°) tenminste 60%
- Indien voor plichtenleer (vak onder 14°) tenminste 50 %
- *Indien voor fiscale materies 60%.*

→

2. Mondelinge proef

(= bespreking van de schriftelijke proef en ondervraging over de praktijk van de functie, de opdrachten, de aansprakelijkheid en de materies van artikel 3 van het KB)

- Indien ten minste 60 % van de punten.

→

GESLAAGD – aanvraag tot inschrijving op het tableau.

¹⁴ Eventuele bijkomende eisen voor de titel van erkend boekhouder-fiscalist worden in kleur weergegeven.

Voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit¹⁵

Toelatingsexamen: geen

Stage

- 200 dagen zelfstandige beroepspraktijk (wet)
- over periode van ten minste 12 maanden en hoogstens 36 maanden (wet)

Praktisch bekwaamheidsexamen

1. Schriftelijke proef

(= oplossen van één of meer praktische toepassingsgevallen m.b.t. 14 materies opgesomd in artikel 3 van het KB; ~~grondigere kennis van fiscale materies is vereist~~)

- Indien ~~voor alle materies~~ tenminste **50%- 60% van het totaal aantal punten**

+

- Indien voor boekhoudkundige materies (vakken onder 1° tot 5°) tenminste 60%
- Indien voor plichtenleer (vak onder 14°) tenminste 50 %
- ~~Indien voor fiscale materies 60%.~~

Eventueel deelnemen aan volgende mondelinge examens mét behoud van resultaat op schriftelijke proef.

→

2. Mondelinge proef

(= ~~bespreking van de schriftelijke proef en ondervraging over de praktijk van de functie, de opdrachten, de aansprakelijkheid en ondervraging over de beroepspraktijk en/of de materies van artikel 4 van het KB~~)

- Indien ten minste 60 % van de punten
- Evenals indien het gemiddeld aantal punten van de laatste schriftelijke proef en de daaropvolgende mondelinge proef 60 % bedraagt
- + indien ten minste 60% voor fiscale materies op mondeling: geslaagd voor titel van boekhouder-fiscalist

→

GESLAAGD – aanvraag tot inschrijving op het tableau.

¹⁵ De aanpassingen in het voor advies voorgelegd ontwerp van besluit ten opzichte van het bestaand koninklijk besluit worden in rood weergegeven.